

MINISTER ROZWOJU

Warszawa, 24 lutego 2016 r.

DIN-III-0702-1/16

NK/ /16

**Pan
Andrzej Stanisławek
Przewodniczący Komisji Gospodarki
Narodowej i Innowacyjności
Senat Rzeczypospolitej Polskiej**

Szanowny Panie Senatorze

W odpowiedzi na pismo z dnia 3 lutego 2016 r. znak: BPS/KGNI-042/009/16 w sprawie przygotowania materiału nt „Zagrożeń i wyzwań dla międzynarodowej konkurencyjności polskiego przemysłu energochłonnego. Wpływ polityki państwa na obniżenie kosztów produkcji” - w załączeniu przekazuję Informację w przedmiotowej sprawie.

Łycz wpaży szcunku,

Jadwiga Emilewicz Minister
z up. Podsekretarz Stanu
Jadwiga Emilewicz

MINISTERSTWO ROZWOJU

Informacja

dla Komisji Gospodarki Narodowej i Innowacyjności Senatu RP

**„Zagrożenia i wyzwania dla międzynarodowej
konkurencyjności przemysłu energochłonnego.
Wpływ polityki państwa na obniżenie kosztów produkcji”.**

Warszawa, luty 2016 r.

I. Wstęp

Szybki rozwój gospodarczy w Polsce jest nierozdzielnie związany z procesem budowy nowoczesnego przemysłu, który jest kluczowym źródłem wzrostu produktywności, zapewnia stabilne i wysoko płatne miejsca pracy oraz jest fundamentem potencjału eksportowego.

Dalszy wzrost wolumenu i złożoności wytwarzanych dóbr, niezbędny do osiągnięcia poziomu rozwoju państw Europy Zachodniej, będzie silnie oddziaływał na zużycie energii elektrycznej. Popyt na energię ze strony polskiego przemysłu będzie wzrastać w kolejnych dekadach, nawet pomimo podejmowania szeregu inicjatyw na rzecz poprawy efektywności energetycznej. Istnieje bowiem korelacja między poziomem rozwoju przemysłu w danym kraju i zużywaną w nim energią do celów przemysłowych.

Dla około 10% polskiego przemysłu koszty energii mają duży wpływ na ich konkurencyjność. W polskim przetwórstwie przemysłowym udział wydatków na energię w kosztach operacyjnych wynosi średnio 2,2%, jednak dla 10% przetwórstwa przemysłowego udział ten przekracza 5% kosztów operacyjnych. Do takich sektorów należy zaliczyć: przemysł hutniczy, chemiczny, cementowy, papierniczy, a także szklarski. Znaczenie tych sektorów wynika z ich licznych powiązań z niemal wszystkimi polskimi sektorami przemysłowymi.

W celu utrzymania konkurencyjności europejskiego przemysłu energochłonnego niezbędne jest zapewnienie spójności pomiędzy unijnymi politykami: klimatyczną, energetyczną, przemysłową i handlową.

Sektory energochłonne są sektorami wrażliwymi, dlatego wobec nich powinny być stosowane osłony wynikające z polityki klimatycznej i zróżnicowanie obciążeń podatkowych oraz paropodatkowych dla odbiorców energii w zależności od stopnia wpływu cen energii na ich kondycję.

Jakość podaży energii elektrycznej jest dla przemysłu równie istotna jak jej cena. Należy zatem podnieść jakość dostaw i dostępność energii elektrycznej dla odbiorców przemysłowych poprzez modernizację sieci przesyłowych, szczególnie w regionach, gdzie występują największe luki infrastrukturalne blokujące wykorzystanie lokalnego potencjału przemysłowego.

Dla stworzenia warunków umożliwiających rozwój polskich zakładów energochłonnych w dłuższej perspektywie czasowej, niezbędna jest stabilizacja ekonomicznych warunków ich funkcjonowania, w szczególności w obszarze kosztów decydujących o rentowności produkcji, tzn. kosztów związanych z pozyskaniem energii.

II. Charakterystyka sektorów energochłonnych

Przemysł hutniczy

Światowe spowolnienie gospodarcze ostatnich lat negatywnie wpłynęło na kondycję polskiego i europejskiego przemysłu hutniczego. Ograniczenie popytu ze strony przemysłu przetwórczego pogorszyło sytuację branży stalowej. Kryzys zapoczątkowany w 2008 r. unaoczniał niski poziom konkurencyjności europejskiego przemysłu stalowego na tle globalnej konkurencji (spadek produkcji stali w UE na tle ogólnoświatowego wzrostu).

W odpowiedzi na wyzwania globalnego rynku stali oraz słabnącą konkurencyjność przemysłu stalowego w Europie, Komisja Europejska w dniu 11 czerwca 2013 r. przyjęła komunikat pt. „Plan działania na rzecz konkurencyjnego i zrównoważonego przemysłu stalowego w Europie” [(COM(2013)407 final] (ang. Steel Action Plan-SAP). SAP zawiera analizę problemów europejskiej branży stalowej i propozycje działań, które wpłyną na zwiększenie jej konkurencyjności na arenie międzynarodowej. Zgodnie z założeniami, w ramach SAP podjęto prace w obszarach, które uznano za kluczowe dla przywrócenia równowagi unijnej branży hutniczej, tj. utworzenie właściwych ram regulacyjnych dla zapewnienia wysokiej konkurencyjności hutnictwa stali w UE, działania na rzecz zwiększenia

popytu na wyroby stalowe, wyrównywanie szans w handlu międzynarodowym surowcami i wyrobami stalowymi, polityka klimatyczna, polityka energetyczna i efektywność energetyczna produkcji, wspieranie innowacyjność oraz sytuacja na rynku pracy.

Dotychczasowe efekty tych prac wobec komplikującej się sytuacji gospodarczej na świecie nie przyniosły zakładanych efektów. Dodatkowo, w dniu 22 stycznia 2014 r. Komisja Europejska opublikowała Komunikat na rzecz odrodzenia europejskiego przemysłu. Dokument ten nie wnosi przełomowych propozycji rozwiązań wzmacniających przemysł. Jednocześnie ogłoszony w tym samym dniu pakiet ws. ram polityki klimatyczno-energetycznej sprawia, że kolejny raz skoncentrowana została uwaga i główna dyskusja na kwestiach ustalania celów klimatycznych, spychając na dalszy plan konsekwencje takich działań dla konkurencyjności poszczególnych sektorów przemysłu i ich stabilnego funkcjonowania. Natomiast kwestią fundamentalną jest zapewnienie spójności pomiędzy unijnymi politykami: klimatyczną, energetyczną, przemysłową i handlową tak, aby realizowane w ich ramach działania wzajemnie się wspierały. Dziś uwidacznia się niepokojąca tendencja prowadząca do prymatu polityki klimatycznej UE, której bardzo ambitne cele rzutują negatywnie na konkurencyjność europejskiego, w tym polskiego przemysłu.

Sektor hutniczy jest istotną częścią polskiej gospodarki, a jego znaczenie wynika ponadto z licznych powiązań z innymi jej sektorami (motoryzacja, AGD, górnictwo, energetyka, budownictwo, transport, handel i usługi). Sektor hutnictwa stali w Polsce, sprywatyzowany dekadę temu, w ostatnich latach został całkowicie zmodernizowany. Dostosowany został do wymagań otwartego rynku UE oraz wysokich wymagań w zakresie ochrony środowiska. Obecnie sektor ten jest nowoczesny, a instalacje w hutach stali w Polsce spełniają wymagania BAT (najlepszych dostępnych technologii) i są benchmarkiem dla unijnego hutnictwa.

Do największych hut w Polsce należą m.in.: ArcelorMittal Poland S.A. (Oddziały w: Dąbrowie Górniczej, Krakowie, Świętochłowicach, Sosnowcu, Chorzowie, Warszawie), Alchemia S.A., ISD Huta Częstochowa Sp. z o.o., Celsa Huta Ostrowiec Sp. z o.o, Ferrum S.A., Huta Pokój S.A., CMC Zawiercie.

W 2015 r. (dane: styczeń-październik) światowa produkcja stali surowej wyniosła 1 599,5 mln ton i spadła o 2,6% w stosunku do 2014 r., natomiast w państwach członkowskich Unii Europejskiej produkcja wyniosła 166 mln ton i w stosunku do analogicznego okresu w 2014 r. nastąpił spadek o 2 %. Chiny są największym producentem stali na świecie. W 2014 r. wyprodukowano tam 1010 mln ton stali. Przewiduje się, że do 2017 r. w kraju tym nastąpi przyrost zdolności produkcyjnych o 80 mln. ton. Jednocześnie Chiny posiadają nadwyżkę produkcyjną o wartości 727 mln ton, którą starają się wyeksportować m.in. do Europy.

Na tym tle sytuacja polskiego przemysłu stalowego jest stabilna. W Polsce w 2015 r (dane styczeń-październik) nastąpił wzrost produkcji stali surowej o 10,7% w porównaniu do analogicznego okresu w 2014 r. przy wykorzystaniu zdolności produkcyjnych na poziomie 68%. Należy zaznaczyć, że produkcja w Polsce, wynosi ponad 5% produkcji UE.

W okresie styczeń-listopad 2015 r. eksport wyrobów stalowych ogółem wyniósł 4 639 tys. ton, a import 8 466 tys. ton. Eksport był wyższy o 2%, a import zmalał o 1% w stosunku do tego samego okresu 2014 roku. Wartość eksport w tym okresie wyniosła 12 501 mln PLN – spadek o 1% r/r, a wartość importu osiągnęła poziom 24 840 mln PLN –spadek o 5%. Po 11 miesiącach 2015 r. saldo obrotów wagowo było ujemne i wyniosło – 3 827 tys. ton. Biorąc pod uwagę wartość obrotów, saldo również było ujemne i wyniosło -12 339 mln PLN.

Ministerstwo Rozwoju w sposób ciągły monitoruje zmiany zachodzące zarówno w krajowym, jak i światowym hutnictwie, podejmuje inicjatywy i działania służące rozwiązywaniu problemów oraz stwarzaniu odpowiednich warunków prowadzenia działalności w tym sektorze przemysłu – jednym z najbardziej otwartych na globalną konkurencję.

Polski przemysł stalowy wymaga wsparcia w zakresie zapewnienia jego międzynarodowej konkurencyjności oraz zrównoważonego rozwoju. Chociaż jest on jednym z najnowocześniejszych w Europie, to jest on obecnie pod bardzo silną presją producentów

zagranicznych (unijnych, jak i pochodzących z krajów trzecich), którzy m.in. wskutek nieuczciwych praktyk wypierają go także z rodzimego rynku. Jednocześnie sektor stalowy silnie oddziałuje na inne branże, w szczególności na górnictwo węgla kamiennego (produkcja koksu, zużycie węgla jako medium energetycznego).

Przemysł stalowy jest jedną z najbardziej energochłonnych branż: do produkcji 1 tony stali w procesie wielkopiecowym potrzeba 0,5 tony koksu z 0,7 tony węgla koksującego. Jednocześnie jest to trzeci sektor o największej konsumpcji elektrycznej produkowanej w Polsce. Zużycie energii elektrycznej w hutnictwie stali wynosi ponad 6 TWh rocznie, co stanowi ok. 5% zużycia energii elektrycznej w kraju.

Należy zaznaczyć, że od 2011 r. największym problemem hutnictwa stali był nielegalny obrót wewnątrzspółnotowy niektórymi wyrobami stalowymi (głównie pręty zbrojeniowe dla budownictwa), którego uczestnicy zorganizowani często w łańcuchy licznych firm handlowych oferowali wyroby stalowe z innych państw UE bez zgłoszeń celnych, zgłaszali polskim hutom deklaracje fikcyjnego wywozu poza Polskę w celu unikania naliczania VAT oraz wyłudzały zwrot VAT z urzędów skarbowych. Wspierając przedsiębiorstwa hutnicze w staraniach o ograniczenie ww. procederu i przyjęcie rozwiązań prawnych znacznie go utrudniających, wprowadzono zmiany (m.in. mechanizm tzw. odwrotnego obciążenia VAT), które weszły w życie z dniem 1 października 2013 r. (*Ustawa o podatku od towarów i usług z 11 marca 2004 r.* Dz. U. z 2011, nr 177, poz. 1054, jt). Wprowadzenie mechanizmu odwrotnego VAT dało pozytywne efekty w postaci wyraźnie mniejszej liczby wyłudzeń podatku.

Producenci i przedsiębiorcy działający w Polsce borykają się ze skutkami zniekształceń w obrębie unijnego rynku stalowego, zarówno z powodu rosnącego importu produktów stalowych pochodzących z ChRL, ale także z Białorusi. O sytuacji spowodowanej rosnącym importem wyrobów stalowych z Białorusi do UE poinformowana została KE. Polska oczekuje wsparcia ze strony Komisji na rzecz unormowania sytuacji na rynku europejskim spowodowanej także wzrostem importu wyrobów stalowych z Białorusi. Obecnie koszty produkcji stali w Europie są wyższe, niż ma to miejsce w Chinach czy na Białorusi, co wpływa na konkurencyjność unijnej produkcji stalowej na rynku europejskim. Przyczynę tego stanu rzeczy stanowią przede wszystkim: koszty regulacyjne: m.in. wynikające z przyjętych w UE rozwiązań w zakresie ograniczania emisji CO₂. Kluczowym czynnikiem decydującym o konkurencyjności sektora stalowego jest prowadzona w UE polityka klimatyczno-energetyczna, w tym dyskutowane rozwiązania z zakresu tej polityki po 2020 roku.

Przemysł chemiczny

Przemysł chemiczny jest jednym z największych konsumentów energii. Energia jest przede wszystkim podstawowym surowcem do produkcji chemicznej (gaz ziemny i ropa naftowa, z których wytwarza się większość produkcji chemicznej). Wielkotonażowa produkcja chemiczna polega na przetwórstwie ropy naftowej i gazu ziemnego w kierunku kluczowych produktów przeznaczonych do dalszych syntez chemicznych.

Przemysł chemiczny wspiera działalność wszystkich sektorów gospodarki, a ich strategię rozwoju mają wpływ na wzrost zużycia chemikaliów. Największymi odbiorcami produktów przemysłu chemicznego są sektory maszynowy i metalowy, motoryzacyjny, tekstylny i odzieżowy, elektrotechniczny i elektroniczny, budowlany, papierniczy i poligraficzny, rolniczy. Przemysł chemiczny jest stabilnie rozwijającą się branżą i zarazem znaczącym pracodawcą.

W 2014 r. w przemyśle chemicznym zatrudnienie wyniosło 70 tys. osób, a przychody z całokształtu działalności wyniosły prawie 62 mld zł.

Produkcja krajowa nie pokrywa aktualnego zapotrzebowania na chemikalia. Powoduje to wzrost wysokiego deficytu w handlu zagranicznym.

W 2013 r. saldo handlu zagranicznego w przemyśle chemicznym wyniosło -4,77 mld EUR, natomiast w 2014 r. wzrosło do -5,09 mld EUR. Eksport przemysłu chemicznego w 2014 r. wyniósł 11,57 mld EUR, a import 16,66 mld EUR.

Przemysł nawozowy jest największą branżą krajowego przemysłu chemicznego. Wytwarzane w Polsce nawozy mineralne są podstawowymi środkami produkcji współczesnego rolnictwa.

Stosowanie nieuczciwych praktyk skutecznie niszczy europejski przemysł. W konsekwencji może to prowadzić do przenoszenia produkcji chemikaliów bazowych do Chin i Indii, co będzie miało negatywne skutki długookresowe. Dla przemysłu chemicznego bardzo ważny jest dostęp do surowców naturalnych, w tym energetycznych. Bez szybkiego uregulowania na arenie międzynarodowej kwestii takich jak: stosowanie m.in. podwójnych cen, subsydiów, podatków eksportowych sytuacja przemysłów energochłonnych, szczególnie przemysłu chemicznego może się systematycznie pogarszać.

Strategicznymi surowcami wykorzystywanymi w procesach technologicznych spółek Grupy Azoty¹ są: gaz ziemny, węgiel energetyczny, amoniak, fenol, benzen, siarka, propylen, ortoksylen, fosforyty, sól potasowa, ilmenit i szlaka oraz energia elektryczna, uzyskiwana m.in. dzięki własnym zakładom elektroenergetycznym.

Podstawowym surowcem do produkcji nawozów mineralnych jest gaz ziemny. Rocznie do dalszego przerobu lub spalania przeznaczają się około 14 mld m³ surowca. Największymi odbiorcami gazu są spółki związane z chemią lub petrochemią: Grupa Azoty, Grupa Orlen. Zakłady te zużywają rocznie ponad 2 mld m³ gazu.

Strategia rozwoju Grupy Azoty zakłada dostawę surowców na bazie wspólnej polityki zakupowej spółek wchodzących w jej skład. Czynnikiem wyróżniającym Grupę Azoty S.A. (Tarnów) na tle innych podmiotów w kraju jest niższa wrażliwość na ograniczenia dostaw gazu ziemnego z gazociągów systemowych. Jest to możliwe dzięki wykorzystywaniu gazu ziemnego pozyskiwanego ze złóż lokalnych. Azoty Tarnów posiadają około 40% gazu ze źródeł lokalnych.

Gaz ziemny w przemyśle chemicznym jest jednym z głównych czynników kosztotwórczych. W strukturze kosztów produkcji nawozów mineralnych cena gazu stanowi ponad 50%. Od poziomu cen surowców w dużym stopniu uzależniona jest sytuacja ekonomiczno – finansowa spółek sektora nawozowego.

Najwięksi producenci nawozów w Polsce nie są skoncentrowani jedynie na produkcji nawozów. Przykładowo w Zakładach Chemicznych Police S.A., sprzedaż nawozów mineralnych stanowi blisko 90% sprzedaży ogółem, ale już w Zakładach Azotowych w Puławach około 60%.

Przemysł cementowy

W Polsce w ostatnich latach w produkcji cementu występowała niewielka tendencja wzrostowa. Polska sytuacja w tym sektorze była jednak lepsza od europejskiej, ale wyraźnie uzależniona od wpływu koniunktury gospodarczej. Na sprzedaż cementu wpływa aktywność sektora budowlanego, która jest blisko powiązana z ogólnym stanem gospodarki.

W 2014 r. cementownie działające w Polsce, zatrudniając 6 tys. osób, osiągnęły przychody z całokształtu działalności na poziomie 6,3 mld zł i wyeksportowały cement o wartości 270 mln zł.

Przemysł cementowy w Polsce jest całkowicie sprywatyzowany, a jego właściciele (głównie doświadczone grupy kapitałowe), w ciągu ostatnich 20-u lat zainwestowali ponad 8 mld zł. Po procesie prywatyzacyjnym właścicielami firm są głównie duże światowe koncerny cementowe (Heidelberg, LAFARGE CEMENT SA, CRH, CEMEX POLSKA Sp. z o.o., Dyckerhoff Polska Sp. z o.o.).

Dzięki temu wszystkie funkcjonujące zakłady zostały gruntownie zmodernizowane, w tym aż 90% instalacji zostało wybudowanych od nowa.

---

¹ Grupa Azoty w skład, której wchodzi: Zakłady Azotowe w Tarnowie - Mościcach S.A., Zakłady Azotowe Kędzierzyn S.A., Zakłady Chemiczne „Police” S.A., Zakłady Azotowe Puławy S.A., Gdańskie Zakłady Nawozów Fosforowych Fosfory sp. z o.o., Azoty-Adipol S.A.) jest drugim co do wielkości koncernem nawozowym w Europie i największym koncernem chemicznym w Polsce.

Rozmieszczenie bazy surowcowej wapieni i margli dla potrzeb przemysłu cementowego i wapienniczego determinuje lokalizację zakładów produkcyjnych, które znajdują się głównie w południowej i środkowej części Polski. Poza działająca w województwie kujawsko-pomorskim cementownią koncernu Lafarge pozostałe ośrodki skoncentrowane są w województwie świętokrzyskim, opolskim, śląskimi i łódzkim. Obecnie przedsiębiorstwa działające w przemyśle cementowym są wyposażone w najnowocześniejsze instalacje produkcyjne i są jednymi z przodujących w tym obszarze w Europie.

Krajowy przemysł cementowy rozwija się systematycznie, o czym świadczą następujące pozytywne zmiany:

- zastąpienie pieców pracujących metodą mokrą o wiele sprawniejszymi energetycznie piecami metody suchej, w której obecnie powstaje ponad 90% cementu wytwarzanego w Europie,
- poprawa technologii przemiału skutkująca zmniejszeniem zużycia energii elektrycznej i emisji,
- poprawa zużycia energii cieplnej prowadząca do bardzo wysokiej sprawności cieplnej procesu wytwarzania klinkieru,
- optymalizacja i modernizacja istniejących cementowni przez zainstalowanie najnowocześniejszej automatyki, technologii sterowania procesem i urządzeniami pomocniczymi,
- wykorzystanie większych ilości paliw alternatywnych tj. materiałów odpadowych.

Przemysł cementowy jest jednym z najbardziej energochłonnych sektorów polskiej gospodarki, energia stanowi ok. 40% kosztów produkcji (tj. kosztów z wyłączeniem nakładów inwestycyjnych, ale z uwzględnieniem kosztów energii elektrycznej).

W produkcji cementu, wapna i gipsu zużycie energii elektrycznej na jednego zatrudnionego w 2013 r. wyniosło 297,3 MWh, przy średniej dla przetwórstwa przemysłowego 33,8 MWh. Natomiast energochłonność produkcji sprzedanej wyniosła 31,5 kWh przy średniej dla przetwórstwa przemysłowego 6,1 kWh.

Do wytworzenia ciepła potrzebnego w procesie produkcji, można używać różnych konwencjonalnych paliw kopalnych i paliw odpadowych: węgiel kamienny i brunatny, olej opałowy, gaz ziemny, różnego rodzaju odpady.

Do produkcji cementu zużywa się średniorocznie ok. 1 mln ton węgla, który przeznaczony jest do wypalania klinkieru. Zastosowanie paliw alternatywnych w krajowym przemyśle cementowym ma istotne znaczenie ekonomiczne (obniża koszty) i ekologiczne (umożliwia odzysk energetyczny odpadów) oraz zmniejsza zużycie paliw kopalnych. Polska przoduje pod względem udziału ciepła z paliw alternatywnych w wypalaniu klinkieru.

Zastosowanie paliw alternatywnych w przemyśle cementowym prowadzi obecnie do zagospodarowania (likwidacji połączonej z odzyskiwaniem energii cieplnej) około 10% powstających corocznie odpadów komunalnych. Są one spalane i wykorzystywane w produkcji klinkieru. Oszczędność zużycia węgla, w połączeniu z zastosowaniem paliw alternatywnych, realizowana w modernizowanych urządzeniach wytwórczych daje widoczne rezultaty dotyczące spadku zużycia ciepła na wypał klinkieru.

Spadek zużycia energii elektrycznej do krajowej produkcji cementu w ciągu ostatnich 20-u lat doprowadził do oszczędności wynoszącej blisko 12 kWh/tonę (11,1%). Należy zaznaczyć, że krajowy przemysł cementowy jest w ścisłej czołówce europejskiej pod względem niskiego zużycia energii elektrycznej.

Przemysł papierniczy

Przemysł papierniczy jest jednym z sektorów opartych na drewnie. Zakłady papiernicze zlokalizowane na terenie Polski to przedsiębiorstwa o dużym zróżnicowaniu wielkościowym i o szerokim asortymencie produkowanych wyrobów papierniczych. Zakłady te produkują różne gatunki papieru oraz masy włókniste, które w głównej mierze wykorzystują do własnej produkcji papieru.

Papier oraz wyroby z papieru są produktami o niewielkiej elastyczności cenowej. Niemniej jednak rynek papieru jest rynkiem globalnym, gdzie sam produkt jest standardowy, a jego masowość pozwala na łatwy transfer pomiędzy kontynentami.

Do największych producentów papieru należą zakłady w Świeciu, Kwidzynie, Ostrołęce, Kostrzynie, Kielcach, Szczecinie, Krapkowicach i Kluczach. W przemyśle tym jest znaczny udział kapitału zagranicznego, np.: International Paper, Mondi, Stora Enso.

Udział tego przemysłu w produkcji całego przetwórstwa przemysłowego w Polsce wynosi ok. 3 %, a udział w produkcji przemysłu ok. 2.5 % .

Na koniec 2014 r. przychody z całokształtu działalności przemysłu papierniczego wyniosły prawie 33 mld zł, co stanowi wzrost w stosunku do 2013 r. o 5 %, przy zatrudnieniu ok. 50 tys. pracowników.

W 2014 r. wartość eksportu produktów tego przemysłu wyniosła ok. 4,3 mld EUR, co stanowi wzrost w stosunku do 2013 r. o 7 %.

Specyfika tego sektora powoduje, że zdolność do konkutowania na rynku zależy w dużym stopniu od zewnętrznych uwarunkowań i polityki społeczno-gospodarczej kraju. Środki finansowe niezbędne są na wsparcie przedsięwzięć innowacyjnych i wdrożeniowych pozwalających na znaczną poprawę jakości produkowanych papierów i tektur, obniżenie kosztów produkcji, zmniejszenie emisji do środowiska i energochłonności.

Rolą małych i średnich przedsiębiorstw przemysłu papierniczego jest produkcja szerokiego asortymentu produktów niszowych w mniejszych ilościach. Wymaga to maszyn bardziej uniwersalnych umożliwiających okresowe zmiany rodzaju produkcji w zależności od zapotrzebowania rynku.

Polskie papiery - pod względem jakości - są produktami w pełni konkurencyjnymi, jednak polskie papiernie na tle Europy mają wyższe koszty produkcji (w tym np. energia, surowce), co pogarsza ich konkurencyjność na rynkach eksportowych, zatem rozwój przemysłu papierniczego w Polsce mogą ograniczać jedynie względy ekonomiczne i surowcowe, a nie techniczne.

Proces produkcji papieru należy do procesów energochłonnych. Wynika to z faktu realizacji szeregu czynności związanych z przygotowaniem masy papierniczej, formowaniem i odwodnieniem wstęgi papieru, a następnie jej wysuszeniem. Na energochłonność procesu wpływają również operacje zapewniające bezawaryjną pracę instalacji, takie jak np. przygotowanie wody, oczyszczanie ścieków, produkcja energii itp.

Najbardziej energochłonnym procesem jest wyrób masy mechanicznej, wynika to z zapotrzebowania rafinerów na energię elektryczną. Także przerób odzyskanego papieru (makulatury) oraz wyrób papieru są procesami energochłonnymi.

W procesie produkcji mas włóknistych, papieru i tektury zużywana jest zarówno energia cieplna, jak i energia elektryczna. Przemysł papierniczy jest producentem energii cieplnej i elektrycznej na własne potrzeby, spalając węgiel, gaz ziemny oraz olej opałowy. Część energii elektrycznej jest nabywana przez ten przemysł ze źródeł zewnętrznych.

W 2014 r. do produkcji papieru i wyrobów z papieru wykorzystano 72.992 TJ energii elektrycznej, co oznacza 7% ogólnego zużycia energii w przetwórstwie przemysłowym w Polsce.

Obecnie przedsiębiorstwa funkcjonujące w UE muszą stawić czoła nadmiarowi regulacji prawnych konkurując jednocześnie na światowych rynkach z jednostkami, które nie są obciążone takimi problemami. Ramy prawne działające nie tylko na europejskim, ale i krajowym poziomie winny być bardziej skoncentrowane na wsparciu inwestycji, innowacji oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, zapewniając jednocześnie lepszą pozycję konkurencyjną przemysłu w Europie. Pożądanym kierunkiem działań jest obniżenie cen energii, jak i subwencja działań innowacyjnych.

Przemysł szklarski

Polska jest znaczącym producentem szkła – piątym w Europie pod względem wielkości produkcji (około 2,8 mln ton rocznie) a także jednym z krajów UE w których branża produkcji i obróbki szkła dynamicznie się rozwija. Dzięki temu polskie zakłady należą do

najnowocześniejszych. Przemysł szklarski jest jednym z przemysłów energochłonnych, a regulacje Unii Europejskiej mają szczególnie duży wpływ na realia jego funkcjonowania i przyszłość produkcji szkła w Polsce. Mając to na uwadze, znacząca część wymienionych obszarów odnosi się do prac legislacyjnych na forum unijnym, a branża szklarska postuluje aktywny udział przedstawicieli Polski w tych pracach.

Okolo jedna trzecia z przedsiębiorstw przemysłu szklarskiego posiada zdolność produkcyjną przekraczającą 20 ton dziennie.

W 2014 r. zatrudnienie wyniosło 31 tys. osób. Sytuacja ekonomiczno – finansowa w przemyśle szklarskim poprawia się. Wskaźnik rentowności obrotu brutto z całokształtu działalności w 2014 r. wyniósł 6,88 %, a w połowie 2015 r. wzrósł do 8,76 %. Natomiast wskaźnik rentowności obrotu netto z całokształtu działalności w 2014 r. wyniósł 6,55 %, podczas gdy w połowie 2015 r. wzrósł do 8,00 %.

Polska w porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej ma korzystne warunki rozwoju przemysłu szklarskiego (dostęp do dobrej jakości surowców, odpowiedni kapitał ludzki, centralne położenie, rozwijający się rynek).

III. Wpływ polityki państwa na obniżenie kosztów produkcji.

Prawo europejskie dopuszcza możliwość osłony przedsiębiorstw energochłonnych przed wzrostem cen energii.

Rząd polski - uznając wprowadzenie systemu rekompensat za rozwiązanie niezbędne z punktu widzenia konkurencyjności polskiej gospodarki - podjął szereg działań w celu złagodzenia obciążeń finansowych dla podmiotów energochłonnych. Do działań tych należy zaliczyć:

1) W celu polepszenia pozycji polskich przedsiębiorstw energochłonnych oraz zapobieżenia negatywnym skutkom związanym z przeniesieniem produkcji poza granice Polski, ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o *odnawialnych źródłach energii* (OZE) wprowadzono preferencyjne rozwiązania dla przedsiębiorstw energochłonnych dotyczące obniżania podstawy wysokości obowiązku uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia OZE. Przepisy te weszły w życie z dniem 4 kwietnia 2015 r. Z ulg będzie mogło skorzystać ok. 940 przedsiębiorstw, natomiast wolumen energii objętej ulgą może wynieść rocznie ok. 11,5 TWh.

2) W dniu 24 lipca 2015 r. Sejm uchwalił *ustawę o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz niektórych innych ustaw*, która zgodnie z ww. poprawką zwalnia od akcyzy energię elektryczną wykorzystywaną do celów redukcji chemicznej, w procesach elektrolitycznych, metalurgicznych i mineralogicznych. Ponadto zakładowi energochłonnemu wykorzystującemu energię elektryczną przysługuje zwolnienie od akcyzy, realizowane przez zwrot części zapłaconej akcyzy od energii elektrycznej wykorzystanej przez ten zakład.

Za zakład energochłonny wykorzystujący energię elektryczną rozumie się podmiot, u którego udział kosztów wykorzystanej energii elektrycznej w wartości produkcji sprzedanej w roku podatkowym wynosi ponad 3%. Ustawa weszła w życie z dniem 1 stycznia 2016 r. Dzięki wprowadzeniu w 2015 r. zmian w podatku akcyzowym oraz redukcji kosztów wynikających z systemu wsparcia rozwoju OZE, najbardziej energochłonne przedsiębiorstwa mogą znacznie obniżyć jednostkowy koszt energii elektrycznej.

3) Na kondycję przemysłu energochłonnego będzie miała wpływ implementacja przepisów *dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej*. W lutym 2016 r. zaplanowane jest rozpatrzenie przez Radę Ministrów projektu ustawy o *efektywności energetycznej*, która transponuje przepisy powyższej dyrektywy do polskiego prawodawstwa. Celem projektu ustawy jest m.in. utrzymanie ram prawnych dla działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej gospodarki, określonych w obowiązującej obecnie ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o *efektywności energetycznej*. Projekt przewiduje utrzymanie systemu tzw. „białych certyfikatów”, ale na innych zasadach niż dotychczas.

IV. Kluczowe elementy wpływające na konkurencyjność przemysłu energochłonnego.

Regulacje środowiskowe w Europie, ceny energii na międzynarodowych rynkach oraz spowolnienie gospodarcze Chin to główne wyzwania, przed jakimi staje europejski przemysł energochłonny w 2016 r.

1) W 2016 r. na konkurencyjność europejskiego przemysłu energochłonnego wpłyną dodatkowo negocjacje w sprawie umowy o wolnym handlu między UE a USA. Transatlantyczne Partnerstwo na rzecz Handlu i Inwestycji (*Transatlantic Trade and Investment Partnership – TTIP*) będzie umową handlową między dwiema największymi gospodarkami na świecie. W związku z tanim amerykańskim gazem ziemnym, w UE mogą pojawić się tańsze wyroby gotowe przemysłów energochłonnych. Jednocześnie cele redukcyjne emisji gazów cieplarnianych w UE powodują znaczny wzrost energii na przestrzeni lat. W warunkach wzmożonej konkurencji zniesienie nawet niskich ceł na energochłonne wyroby przemysłowe może prowadzić do obniżenia konkurencyjności przemysłu unijnego. Pogorszenie konkurencyjności może odczuć przemysł chemiczny, szczególnie jego najbardziej energochłonne gałęzie. W związku z powyższym umowa TTIP powinna uwzględniać defensywne interesy sektorów energochłonnych. W tej kwestii dla Polski ważne jest zawarcie w umowie TTIP okresów przejściowych i klauzuli ochronnej.

2) Bariera, która w istotny sposób ogranicza rozwój konkurencyjnego rynku gazu ziemnego w Polsce jest niewystarczający system połączeń z systemami gazowymi państw sąsiednich oraz brak wolnych zdolności przesyłowych. Ceny gazu w pozostałych państwach UE są niższe niż w Polsce. W państwach Europy Zachodniej działają terminale LNG, dzięki którym można sprowadzać gaz w postaci skroplonej. Sieci gazowe są rozwinięte i połączone interkonektorami z sieciami państw sąsiadujących, zaś magazyny gazu - rozbudowane. Funkcjonują tam tzw. huby gazowe, czyli punkty obrotu surowcem, które kształtują rynkowe ceny gazu. Ceny te są niższe niż płacone w ramach kontraktów długoterminowych, które często są powiązane z cenami ropy naftowej, czy produktów ropopochodnych. Wydaje się, że liberalizacja rynku gazu w sposób nie zagrażający poziomowi cen i bezpieczeństwa dostaw poprawi konkurencyjność przemysłów energochłonnych.

3) Działania mające na celu zapewnienie konkurencyjności europejskiego przemysłu energochłonnego muszą mieć charakter holistyczny, tj.:

- prace badawczo-rozwojowe nie powinny być ograniczone do pojedynczych ogniw łańcucha wartości dodanej lub poszczególnych gałęzi przemysłu, lecz obejmować bardziej obszerny wycinek gospodarki, a tym samym uwzględniać wzajemne zależności między tymi ogniwami/gałęziami. W tym kontekście więcej funduszy europejskich (głównie z programu Horyzont 2020) powinno zostać przeznaczonych na wielkoskalowe projekty pilotażowe,
- należy zapewnić, aby wnioski z prac badawczo-rozwojowych były implementowane w praktyce; podczas gdy badania podstawowe i stosowane w UE są realizowane na wysokim poziomie - wciąż nie zostały określone efektywne modele biznesowe/mechanizmy ich transferu do przemysłu. Kwestią priorytetową jest ich opracowanie we współpracy z przemysłem, a następnie stworzenie odpowiednich ram regulacyjnych dla ich funkcjonowania. Istotną rolę w tym kontekście mogą pełnić partnerstwa publiczno-prywatne.
- UE powoli zbliża się do granicy możliwości technologicznych dalszej redukcji dwutlenku węgla - należy opracować ekonomicznie opłacalne metody zagospodarowania już powstających emisji dwutlenku węgla.
- z perspektywy przemysłu, w celu pobudzenia inwestycji konieczne jest długoterminowe zagwarantowanie konkurencyjnej ceny energii. Jednym z rozwiązań byłoby określenie globalnej ceny dla emisji dwutlenku węgla.

4) Wpływ polityki klimatyczno-energetycznej na pozycję konkurencyjną przedsiębiorstw energochłonnych.

Stanowisko Ministra Rozwoju w kontekście polityki klimatyczno-energetycznej do 2030 r.

Głównym instrumentem realizacji polityki klimatyczno-energetycznej jest system ETS, który pozwala ograniczać emisje powstałe w sektorze przemysłu i energetyki. Na każdą wyprodukowaną tonę CO₂ przedsiębiorstwo musi posiadać uprawnienia ETS, które kupuje na aukcji. Liczba uprawnień jest ograniczona, tak by do 2020 r. ograniczyć poziom emisji w stosunku do 2005 r. o 21%, zaś do 2030 r. o 43% względem 2005 r. (co daje łącznie dla sektora ETS i non-ETS w 2030 r. redukcję emisji na poziomie 40%). Zaostrzenie polityki klimatyczno-energetycznej spowoduje wzrost cen uprawnień, a tym samym zwiększy koszty produkcji, co może doprowadzić do utraty konkurencyjności polskich przedsiębiorstw.

Systemem ETS jest objętych ok 11 tys. instalacji. W przypadku sektorów przemysłu energochłonnego oznacza to realny wzrost kosztów produkcji wynikający ze wzrostu cen energii wykorzystywanej do produkcji, która objęta jest również systemem ETS, jak i procesów produkcyjnych, które również generują emisje. Mając na uwadze, iż polityka poza UE nie jest tak restrykcyjna a zatem produkcja poza jej granicami może być znacznie tańsza, istnieje duże ryzyko, iż cz. przemysłu przeniesie się poza UE. Dlatego też KE stworzyła listę sektorów przemysłu narażonego na zjawisko carbon leakage (ucieczki emisji), które są uprawnione do otrzymywania bezpłatnych uprawnień. Lista obecnie obejmuje ok. 150 sektorów i podsektorów, jednakże w perspektywie 2020-2030 (obecnie będącej przedmiotem dyskusji w KE) KE planuje ograniczyć ją do ok. 50 podmiotów poprzez wprowadzenie wymogu uzyskania tzw. współczynnika narażenia na CL na poziomie 0,2 zaś dla sektorów, których współczynnik wynosi 0,18 ewentualne dopisanie do listy CL na podstawie kryteriów jakościowych. Kolejnym ograniczeniem w zakresie bezpłatnych uprawnień są tzw. benchmarki. Teoretycznie przedsiębiorstwa znajdujące się na liście CL (cały przemysł energochłonny) otrzymują 100% uprawnień, jednak w praktyce niewiele z przedsiębiorstw pokrywa całe zapotrzebowanie na uprawnienia z puli uprawnień bezpłatnych. KE określiła zapotrzebowanie na bezpłatne uprawnienia w oparciu o tzw. benchmarki określone za pomocą 10% najbardziej wydajnych instalacji. W Polsce większość instalacji opartych jest na węglu i nie mieści się w benchmarkach. Tym samym nie mają one możliwości pokrycia pełnego zapotrzebowania na emisje. Dodatkowo, KE planuje od 2020 r. zaostrzać benchmarki o 1% corocznie. Dopuszcza się również alternatywne ścieżki zaostrzania benchmarków w sektorach o małej poprawie emisyjności (0,5% rocznie) i dużej poprawie (1,5%). Wreszcie w nowym okresie KE planuje nieznaczną modyfikację sposobu przyznawania alokacji tych uprawnień. Do 2020 r. sposób rozdziału bezpłatnych uprawnień opiera się o dane historyczne tj. na podstawie wielkości ich produkcji z wybranych lat 2007-2008. W nowej perspektywie po 2020 r. te poziomy byłyby aktualizowane co 5 lat. Wszystkie te powyższe warunki ograniczają liczbę bezpłatnych uprawnień dla przedsiębiorstw energochłonnych zwiększając ryzyko utraty ich konkurencyjności.

Obecnie ramy polityki klimatyczno-energetycznej po 2020 r. są przedmiotem dyskusji w Grupach Roboczych Rady ds. Środowiska.

Ministerstwo Rozwoju, aby zminimalizować negatywne skutki unijnej polityki klimatyczno-energetycznej postuluje o:

- (CL) większą elastyczność w metodyce określania sektorów, które powinny znaleźć się na liście CL na podstawie oceny jakościowej. Tym samym niezbędne jest obniżenie obecnie proponowanego progu 0,18, powyżej którego sektor uzyskuje prawo do oceny jakościowej narażenia na ucieczkę emisji;
- (Benchmarki) ponowne wyznaczenie benchmarków na podstawie najbardziej aktualnych danych pochodzących z instalacji objętych EU ETS. Dodatkowo, przy wyznaczaniu wielkości benchmarku nie powinno się uwzględniać instalacji o skrajnych wartościach efektywności emisyjnej. Wyznaczenie wielkości benchmarku

w oparciu o efektywność z przedziału 5-20% pozwoliłoby na uzyskanie bardziej reprezentatywnego wyniku i zniwelowanie wpływu skrajnie niskich wartości, które mogły wynikać, ze specyficznych warunków w jakich funkcjonuje danej instalacja;

- (Dynamiczna alokacja) odzwierciedlenie jak najbardziej aktualnej wielkości produkcji w przydziale bezpłatnych uprawnień (bez uzależnienia od dokonania zmiany fizycznej w obrębie zakładu). Dlatego też, Rząd opowiada się za wprowadzeniem mechanizmu dynamicznej alokacji, polegającym na uwzględnieniu bieżącej produkcji (np. z roku x-1 lub x-2), aktualizowanej corocznie;

Kolejnym narzędziem łagodzącym skutki polityki klimatyczno-energetycznej jest dopuszczenie przez KE możliwości udzielania rekompensat dla przemysłu energochłonnego narażonego na wzrost kosztów pośrednich. B. Ministerstwo Gospodarki przygotowało stosowne regulacje dotyczące uruchomienia systemu rekompensat w Polsce. MG wnioskowało też na wszystkich etapach prac legislacyjnych, włączając Komitet Rady Ministrów oraz Radę Ministrów, o uwzględnienie tych regulacji w przepisach projektowanej ustawy o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. Przedstawione propozycje spotkały się jednak z negatywnym stanowiskiem, przede wszystkim Ministerstwa Środowiska i nie zostały uwzględnione w ostatecznej wersji ustawy.

5) Sytuacja przemysłu energochłonnego będzie jedną z ważniejszych kwestii podejmowanych przez Prezydencję Słowacką (II półrocze 2016 r.). Jako główne postulaty w tym zakresie wymieniono:

- Polityka handlowa musi zapewniać sprawiedliwą konkurencję na rynkach światowych. Ten warunek jest kluczowy dla podjęcia decyzji przyznającej status MES Chinom. Słowacja zaproponowała ponadto skrócenie obowiązywania tymczasowych środków ochronnych w handlu do 6 miesięcy.
- Konkurencyjność nie może bazować na niskich cenach, lecz jej podstawą muszą być: wysoka jakość, wydajność zasobowa, innowacyjność, wykwalifikowana siła robocza. Plan Junckera powinien wspierać budowanie konkurencyjności na ww. elementach. Ponadto Słowacja zapowiedziała dyskusję nad uwzględnieniem kwestii pomocy UE w zakresie promocji transferu technologii w Planie działań na rzecz przemysłu stalowego.
- Ponieważ wysokie ceny energii stanowią poważny problem dla przemysłu stalowego w Europie, prezydencja słowacka zamierza zintensyfikować proces tworzenia Unii Energetycznej.
- Obecna propozycja systemu ETS musi zostać przeformułowana w taki sposób, aby przemysły zagrożone ucieczką emisji otrzymały w całości bezpłatną alokację uprawnień.

z up. Minister
Podsekretarz Stanu
Jadwiga Emilewicz